

Thor Bæch Pedersen, museumsinspektør
John Jensen, kommunikationsmedarbejder

13. august 1940: Da himlen over Aalborg brændte

Aalborg i sigtekornet

Om formiddagen 13. august 1940 lettede 12 britiske Blenheim-bombefly fra Royal Air Force' 82. eskadrille fra flybasen Watton i det østlige England. Målet var Aalborg, nærmere bestemt den tyske flyveplads Aalborg West, der under 2. verdenskrig var et centralt knudepunkt i Nazitysklands luftbro til Norge.

Angrebet skulle blive et af de mest skæbnsvangre for Royal Air Force under krigens første år. Ingen af de 11 fly, der nåede dansk luftrum, vendte tilbage. Tyve unge britiske piloter og besætningsmedlemmer mistede livet, og nedstyrtingerne efterlod spor i området omkring Aalborg. Spor, som fortsat dukker op her mere end 85 år senere.

Fire måneder tidligere, den 9. april 1940, var Danmark blevet besat af tyske tropper med det primære formål at skabe en luftbro til Norge, som blev angrebet samme dag. Besættelsesmagten ønskede at benytte de to eksisterende flyvepladser ved Aalborg – den kommunale lufthavn ved Herregården Rødslet og Aalborg Portlands private flyveplads ved Rørdal – som brohoved og forbindelsesled på ruten mod Norge. Flyvepladserne blev omdøbt til henholdsvis Aalborg West og Aalborg Ost.

*Tysk luftfoto fra 1944, hvor de tre tyske lufthavne ved Aalborg er markeret.
Foto: Det Kongelige Bibliotek*

Straks efter besættelsen blev et omfattende udbygningsarbejde sat i gang, og en ny vandflyveplads blev anlagt i det vestlige Aalborg. På de tre anlæg knoklede tusindvis af danske arbejdere for at udvide flyvepladserne, så de kunne rumme de tyske ambitioner om luftbro og luftherredømme over det sydlige Skandinavien.

Briterne blev hurtigt klar over Aalborgs strategiske betydning. Allerede 20. april 1940 – mindre end to uger efter besættelsen – angreb de for første gang de militære anlæg ved Aalborg. Angrebene gentog sig flere gange hen over sommeren, hvor både flyvepladserne og havnen, der blev anvendt til udskibning af tropper og materiel til Norge, var mål for britiske bombetogter.

Den 8. juli 1940 slog et angreb fejl, og flere bomber missede deres militære mål. De ramte blandt andet sydføljen på Aalborghus Slot og civile etageejendomme i Slotsgade. En ung aalborgensisk kvinde mistede livet som følge af det fejlslagne angreb.

11 nedskudte Blenheim-bombefly

Tirsdag 13. august 1940 ved middagstid afbrød Danmarks Radio middagstransmissionen af en koncert fra Restaurant Kilden i Aalborg. Radioværten oplyste, at transmissionen blev afbrudt, fordi der kl. 12.16 havde lydt luftalarm over byen.

11 britiske bombefly nærmede sig Aalborg, og de tyske besættelsestropper gjorde sig klar til at afvise angrebet. Ét af de 12 britiske fly var vendt om, inden det nåede dansk luftrum. Ifølge piloten på grund af brændstofproblemer, ifølge de øvrige eskadrillekollegaer på grund af svigtende mod.

En tysk observationspost ved Søndervig havde allerede en time tidligere registreret og indmeldt de 11 britiske fly med kurs mod nordøst. Man var derfor ikke i tvivl fra tysk side, om at de var på vej mod Aalborg, som flere gange i de foregående måneder havde været mål for

Watton-basen med seks Blenheim fly fra 82. eskadrille. Fotoet er fra foråret 1940.

Foto: Wartime Watton Museum

Tyske fly stuvet sammen på Aalborg West, kort efter besættelsen i april 1940.

Foto: Bundesarchiv via Jørn Junker

Slotsgade efter det upræcise bombeangreb på Aalborg 8. juli 1940.
Foto: Frihedsmuseets Fotoarkiv

britiske luftangreb. Tyskerne var derfor forberedte, da flyene nærmede sig lufrummet syd for byen.

Otte tyske Messerschmitt Bf 109E-jagere fra Aalborg Ost var på vingerne og fløj mod syd for at angribe briterne bagfra, mens antiluftskytsskanonerne omkring Aalborg var bemandede og klar.

De britiske fly befandt sig nu i netop den situation, de havde ønsket at undgå. Angrebsplanen var baseret på lavt skydække og stor flyvehøjde, så de uset kunne nærme sig Aalborg. Men over det danske fastland forsvandt skydækket, og de 11 fly var, formentlig på grund af fejlnavigation, kommet ind over Danmark ved Søndervig i stedet for ved Limfjordens munding længere mod nord. Det gav længere flyvetid over fastlandet og øgede sandsynligheden for at blive angrebet betragteligt.

Flyene var opdelt i to grupper. Lederen af eskadrillen, wingcommander Edward Lart, var i spidsen for A-gruppen, og han valgte at lede gruppen tættere på jorden på ruten ind mod Aalborg for at være mere sikker på at ramme de ønskede mål. Ifølge planen skulle flyene angribe fra 20.000 fods høje, og nu var de på vej ned mod 3.000 fod. Lederen af B-gruppen, squardronleader "Rusty" Wardell, valgte at ændre ruten ved indflyvningen i håb om, at det kunne forvirre tyskerne.

Begge grupper blev mødt af voldsom ildkraft både fra lufthavnen Aalborg West og fra andre tyske stillinger syd for Limfjorden. Alle de britiske fly blev ramt så alvorligt af tysk antiluftskytts eller jagerfly, at de styrtede. Nogle nåede at kaste deres bombelast – fire 250 pounds bomber i hvert fly – inden de blev skudt ned, mens andre styrtede med bomberne ombord. Det sidste var tilfældet for Blenheim R3800 med pilot Thomas Edward Syms, observatør Kenneth Herbert Wright og agterskytte Edward Victor Turner ombord.

Fra piloter til krigsfanger

Klokken var endnu ikke 12.30, da piloten Thomas Edward Syms og observatøren Kenneth Herbert Wright dalede ned mod Limfjorden i deres faldskærme. Ifølge øjenvidner fortsatte en tysk jager med at beskyde dem på turen mod jorden. Få sekunder tidligere var deres brændende Blenheim Mk IV styrtet i fjorden tæt på det område, hvor Aalborgs Marina Fjordparken ligger i dag. Det sidste besætningsmedlem, agterskytten Edward Victor Turner, befandt sig stadig i flyet, da det ramte vandet blot 50 meter fra kysten. Nedskydningen kostede ham livet.

Syms ramte lavt vand og brækkede anklen ved sammenstødet med fjordbunden, mens Wright landede uskadt lidt længere ude. Tyske soldater var hurtigt fremme og hjalp de to overlevende i land, hvor de formentlig blev mødt med den allerede velkendte bemærkning: "For you the war is over."

Wright var uskadt og blev allerede dagen efter, sammen med fire andre tilfangetagne briter, fløjet til Tyskland i et Junkers Ju 52-transportfly, hvor de blev placeret i en tysk krigsfangelejr. Syms blev med sin brækkede ankel indlagt på Luftwaffe-lazarettet i Kamillianerklinikken på Kastetvej i Aalborg sammen med andre sårede flyvere. Senere blev også han sendt til krigsfangelejr i Tyskland. Her opholdt de sig begge indtil 1945, hvor de blev befriet af de allierede og sendt hjem til England.

*Øjeblikket efter Blenheim R 3800 er ramt og nu er i frit fald over Limfjorden. Kort tid efter styrter flyet ned syd for Egholm.
Foto: Politihistorisk Selskab*

*Syv af de otte tyske piloter, der deltog i luftkampen over Aalborg 13. august 1940, hædres af Majoren på Aalborg Ost.
Foto: Gefreiter Heinrich Brunsmann via Jørn Junker*

Th. står Sergent Edward Victor Turner, der mistede livet, da R 3800 styrtede i Limfjorden sydøst for Egholm.
Foto: Bryony Ladbury via Ole Rønne

Sergent Kenneth Wright fra R 3800 undersøges på strandkanten.
Foto: Tysk "Kriegsberichterstatte" via Ole Rønne

Flight Lieutenant Thomas Edward Syms ligger på båren med en brækket ankel, mens han bevogtes.
Foto: Tysk "Kriegsberichterstatte" via Ole Rønne

Flight Lieutenant Thomas Edward Syms eller Sergent Kenneth Wright fra R 3800 er netop landet med faldskærm i Limfjorden, hvor han hjælpes i land af tyske soldater.
Foto: Ole Rønne

Nedstyrtningssteder for de 11 nedskudte fly

T 1889: Øst for Vust

T 1934: Tranum Klit

R 3913: Tranum Klit

R 3802: 2 km øst for Kaas

T 1827: 2 km øst for Kaas

R: 3904: 2 km øst for Aabybro

R 3821: På Aalborg West

R 3829: Vest for Vadum

T 1933: Restrup Enge

R 2772: I Limfjorden, nord for Egholm

R 3800: I Limfjorden, syd for Egholm

20 ud af de 33 britiske flyvere ombord på de 11 Blenheim-fly blev dræbt. Alle overlevende blev taget til fange af den tyske besættelsesmagt. Edward Victor Turner og 13 andre omkomne blev begravet på Vadum Kirkegård. Seks lig blev aldrig fundet og må anses for at være brændt ifm. nedstyrtningerne. Gravene står i dag som et mindesmærke over de britiske og allierede flyvere, der mistede livet under besættelsen.

Illustration: Nordjyske Museer

*Kenneth Wright står med ryggen nærmest kameraet th. Han og fire andre tilfangetagne flyvere på vej mod Tyskland 14. august 1940.
Foto: Jørn Junker*

*Foto fra krigsfangelejren Schloss Spangenberg, sommeren 1942. Thomas Edward Syms er nr. 2 fra venstre.
Foto: Thim Bidens Wartime Log Book / Ole Rønnest*

Sprængningseksperter Herbert Klein rykkede ofte ud sammen med det danske politi, når der indløb meldinger om ueksploderede bomber i Aalborgområdet. Han stod bl.a. bag sprængningen af de fire ueksploderede bomber i R 3800. Her er han fotograferet med en ueksploderet granat ved Sønderholm, Nibe.

Foto: Politihistorisk Selskab

Efterspillet

I tiden efter luftangrebet havde både danske myndigheder og den tyske besættelsesmagt travlt med oprydningsarbejdet. Selvom de britiske bomber kun havde forvoldt begrænsede skader, skulle hele 11 flyvrage bjærges.

Særligt vraket af R3800 voldte problemer. Politiet og tyskerne frygtede, at flyet var styrtet med alle fire bomber ombord, som nu lå ueksploderede på lavt vand i Limfjorden. Den tyske sprængningseksperter Herbert Klein blev derfor tilkaldt, og fire dage efter bombetogtet – 17. august kl. 17.10 – blev vraket sprængt.

Angrebet på Aalborg kostede også menneskeliv på landjorden. Flyet R3821 styrtede ned på Aalborg West, formentlig Danmarks største arbejdsplads på dette tidspunkt. De mange arbejdere havde ringe mulighed for at søge dækning, og tre danske arbejdere blev dræbt, mens flere blev såret.

Fortidens spor

I august 1981 dukkede rester af vraket R3800 igen op under udgravningen til havnebassinet ved den nye lystbådehavn i Aalborg Vestby. Her blev blandt andet motorer og propeller hævet fra havbunden. En af propellerne blev senere sendt til den nu nedlagte luftbase ved Watton, hvor den i dag fungerer som mindesmærke for de allierede flyvere, der mistede livet under 2. verdenskrig, mens andre effekter fra flyet kan ses på Aalborg Forsvars- og Garnisonsmuseum.

Flyet T 1933 nåede at droppe sin bombelast, inden det styrtede ned ved Restrup Enge, vest for Aalborg. Bomberne havde desværre ramt en kvægfold, hvilket kostede ti kreaturer og en hest livet.

Foto: Politihistorisk Selskab

DEN KORTE HISTORIE

I forbindelse med anlægsarbejdet til 3. Limfjordsforbindelse undersøges området syd for Egholm igen. Arkæologer fra Nordjyske Museer og marinarkæologer fra Moesgaard Museum og Nordjyllands Kystmuseum får dermed mulighed for at dokumentere fortidens spor, før de forsvinder under den nye motorvej.

Uanset om der dukker flere spor efter flyene op, giver anlægsarbejdet anledning til at mindes det skæbnesvangre angreb på Aalborg 13. august 1940. Et angreb, der kostede 20 unge britiske flyvere livet.

I forbindelse med sprængningen af R 3800 fandt man liget af Turner. Han blev begravet på Vadum kirkegård 3. september 1940 ved siden af de 13 eskadrillekammerater, der var blevet begravet 16. august. Her et foto fra begravelsen 16. august, hvor tyskerne respektfuldt begraver deres nedskudte fjender.

Foto: Ole Rønnest

Vil du vide mere?

Læs:

- Den dømtte eskadrille af Ole Rønnest, 2006
- Vestallierede luftangreb i Danmark under 2. Verdenskrig af Henrik Skov Kristensen, Claus Kofoed og Frank Weber, 1988